ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3594 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆՎԱՐ 1884 — Ն. Տ. 6 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին	Կ. Պոլսոյ համար	10	Մէճիտ
» »	Գաւառաց »	12	»
Վեցամսեայ »	Կ. Պոլսոյ »	5 1/2	»
» »	Գաւառաց »	6 1/2	»
Եռամսեայ »	Կ. Պոլսոյ »	3	»

Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 ֆր.

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱՅ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 40 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

[illegible] ծախքը խմբագրութեան վրայ է.

Լրագրոյս վերաբերեալ ամէն [illegible] խմբագիր Տեարքեան [illegible] Կ. Պոլիս [illegible] Չարշը [illegible] Թիւ 37 [illegible] դրասենեակը.

Ծանուցման ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր.

Չտպուած նամակ, յօդուած, ետ չեն տրուիր.

Կ. ՊՈԼԻՍ 25 ՅՈՒՆՎԱՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանն այլ և այլ կարգի պատուանշաններ տուաւ քանի մը Աւստրիացի բարձրագոյն պաշտօնատարաց.

Վեհ. Սուլթանին բարձր հովանաւորութեան ներքև կազմեալ Նըպաստամատոյց բարձր Յանձնախումբն Աւարագաւի և Ատալիայի գժբաղդ հրկիզելոց օգնելու համար 40,000 հատ 5 ղրուշնոց տոմսակ շրջաբերութեան պիտի հանէ. Վեհ. Սուլթանն հրաման ըրեր է որ իր հաշւոյն համար 250 ոսկիի գնուի այս տոմսակներէն. Մնացեալը թէ՛ աստ և թէ՛ ի գաւառս մարդասէր անձանց պիտի վաճառուին.

Աւստրիական դեսպանատան գործակատար Պ. Վէպլնօ երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ տեսակցեցաւ Մեծ Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշային և արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Տատեան Յարութիւն էֆէնտիի հետ.

Վագըթ կը ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքիս Ամերիկեան դեսպանը Բ. Դռնէն 2000 ոսկի հատուցում կը պահանջէ եղեր Տօքթ. Ֆիլաճի յանիրաւի ձերբակալման համար, և թէ Փոքր-Ասիոյ կողմերն ուղևորող քանի մը Անգլիացիք՝ քուրդ ցեղերէ հարստահարուած լինելով, հատուցում կը պահանջեն եղեր.

Երէկուան Սթամպուլի մէջ կը կարդանք.

«Պետական խորհրդոյ դատական ճիւղն այս պահուս Պահրի փաշայի դատին պաշտօնական թուղթերը կը պատրաստէ և քննութիւնն ի մօտոյ պիտի սկսի դատարանին առջև. կը ծանուցուի թէ Պետական խորհրդոյ ամբաստանիչ ատենին կողմէ պատրաստուած ամբաստանագիրը շատ աւելի ջախջախիչ է քան այն ամբաստանագիրն, զոր դատական նախարարութեան ամբաստանիչ ատեանն յօրինած էր.

«Կ'իմանանք թէ քանի մը մարդիկ, որք ամբաստանեալոյն եղեռնական մեքենայութեանց զոհ գնացած են, — և որք ցարդ կը լռէին վախնալով որ իրենց գլխուն նոր դժբաղդութիւն մը կը բերեն, որովհետև Պահրի փաշա դեռ իր պաշտօնին վրայ կը պահուէր, — յայտնութիւններ պիտի ընեն Պետական խորհրդոյ. Այս կերպով անլուր ոճիրներ և մեքենայութիւններ երեւան պիտի ելնեն.»

Վագըթ կը ծանուցանէ թէ դատական Նախարարութեան բարձր պաշտօնատար մը Թուրքիոյ բանտերուն վիճակին բարւոքման նկատմամբ տեղեկագիր մը պատրաստեր և յիշեալ նախարարութեան յանձներ է.

Աւստրիական Ֆրէմտէնպլաթ պաշտօնական լրագիրը կը ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքիս Աւստրիական դեսպան Պ. Քալիչէ ո՛չ թէ երկաթուղեաց միացման խնդրոյն համար, այլ վերջին օրերս Ֆրանչիսկոս Յովսէփ կայսեր կողմէ իրեն տրուած պատուանշանին առթիւ՝ անձամբ Ն. Կ. Վեհափառութեան շնորհակալութիւն յայտնելու միօք է որ Վիէննա ուղևորած է.

Էնկիւրիի կուսակալն յունվ. 21 թուով կը հեռագրէ Ներքին գործոց նախարարութեան թէ յունվ. 20ի գիշերն երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեր են անդ.

Մեր շաբաթ աւուր թուով Սթամպուլ լրագրէն հատուած մը թարգմանած էինք, որ Վանայ մէջ ի պատիւ Խրիմեան Սրբազանի տրուած կոչունքին վրայ տեղեկութիւններ տալով, Տփղիսի Մշակ լրագրին այս մասին գրած նկարագրութիւնը խըստիւ կը դատապարտէր իրաւամբ. Արժանահաւատ աղբիւրներէ մեր ստացած տեղեկութիւնք ևս կը հաստատեն թէ Սթամպուլի հատուածին մէջ պատմուած իրողութիւնք բոլորովին սուտ և անհիմն են և չարամիտ անձանց կողմէ յերիւրուած, որք մեր ազգին վնաս հասցնելէ զատ ուրիշ դիտում չեն կրնար ունենալ.

Ռուսական դիւանագիտութիւնն այս պահուս Կ. Պոլսոյ մէջ կծծագոյն ջանքեր կ'ընէ, կ'ըսէ Ֆրանսական Ցէգա լրագիրը, Բ. Դրան և Ֆէնէրի Պատրիարքարանին միջև իրաւախոհութեան մը վրայ բանակցութեան մտնելու համար. Ռուսական դեսպան Պ. տը Նէլիտոֆ ուզեր է որ Յովակիմ Գ. Պատրիարքը Սուլթանին Նախարարաց տուած Պատրիարքական Պէրաթին ընդունի և ամուսնութեան և կտակաց խնդրոյն մէջ եկեղեցական իրաւասութեան խնդիրն առ կախ թողու, բայց որովհետև Ս. Սինոդը հզօրապէս ոյժ կ'զգանէ Պոլսոյ յունական ժողովուրդէ, քիչ հաւանական է որ Պատրիարք տրամադիր լինի իրաւախոհութիւն մը ընդունելու.

Պիւլկարի լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Դըղըլըքի (Արեւելեան Ռումէլիի) քաղաքապետը Ռուսական զօրաց կողմէ Դըղըլըքի գրաւման 5րդ տարեդարձին առթիւ, հեռագրաւ շնորհաւորութիւններ ուղղած լինելով Պըլղարիոյ Ալեքսանդր իշխանին, պաշտօնանկ եղեր է Արեւելեան Ռումէլիոյ կուսակալ Ալեքօ փաշային հրամանաւ և քաղաքապետին հեռագիրն հաղորդող հեռագրատան պաշտօնեան ալ արտաքսուեր է հեռագրատունէն.

Կ'երեւի թէ, կ'ըսէ Ֆար տիւ Պոսֆոր, իւր պաշտօնավարութեան նորոգման կամ իր փոխման ժամու որքան աւելի կը մօտենայ, Ալեքօ փաշա այնքան աւելի եռանդ ցոյց կու տայ իւր պարտականութեանց կատարման մէջ.

Դիտելի է թէ Ամ. ծառայութեան մէջ գտնուող երեք Գերմանացի բարձրաստիճան պաշտօնատարք միևնոյն տակ հիւանդութենէ, այսինքն ստամոքսէն կը նեղուին. Ասոնք Ի' Քահլեր փաշա, Վէթէնտորֆ էֆ. և Սիպալթ էֆէնտի. Կ'ըսուի է առաջին երկուքին վիճակը բաւական ծանր է, և բժշկական խորհրդակցութիւն մը հարկ եղած է.

Թայմզ Խարդումէն յունվ. 23 թուով հետեւեալ հեռագիրն հրատարակած է.

«Պասա և Պուրտոն զօրքերնանք, որք կապոյտ Նեղոսի վրայ հաստատուած նաւակամուրջը պահելու պաշտօնով ղրկուած էին ետ վերադարձան. Գետին ջուրը այնչափ քիչ է որ զօրքերն չկրցին կամուրջին հասնիլ. Պուրտոյ զօրքերն սաստիկ յարձակում կրեցին ապստամբներէն, որք կրցան անոր մերձենալ. Մեծ դժուարութեամբ կարելի եղաւ վանել զանոնք, շնորհիւ այն թնդանօթին, որ զօրքերուն մէջ կը գտնուէր, և 80 ռումբ արձակեց անոնց վրայ կապտամբք մեծ վնասներ կրեցին. Եգիպտացիք մէկ մեռեալ և երկու վիրաւոր ունեցան. Պուրտոյեան զօրքերուն հրամանատարը կը պատմէ թէ գետին երկու եզերքները, Խարդումի մինչև կէս ժամ մնացած, ծածկուած են ապստամբներով. Նեղոսի ճանբով Սեննարի հետ ամէն հաղորդակցութիւն բոլորովին անհնար եղած է և այլ ևս չպիտի կրնայ վերահաստատուիլ.

«Կ'ըսուի թէ Մէհտին և իւր բանակն ութ օր առաջ Էլ-Օպէյտէն մեկներ են և չգիտցուիր թէ ո՛ր կողմ գնացած են. Էլ-Օպէյտէն փախչող Մալթեզ վաճառականք Խարդում հասնելով կը պատմեն թէ Մէհտին Էլ-Օպէյտի մէջ 37,000 զօրք, առատ ռազմամթերք, և քանի մը Քրուբի թնդանօթ ունի. Խարդումի շրջակայ բընակիչք նշանի մը կ'սպասեն խըմբովին ապստամբելու համար.»

Հանրային կրթական նախարարութեան գրաքննութեան ատենին կողմէ Թէրճիմանը Հագիգաթի դէմ բացուած դատը քննող յանձնախումբն երէկ վերստին գումարեցաւ և երկու դատավար կողմերն ալ իրենց պաշտպանողական ճառերն արտասանեցին. Յանձնախումբն յառաջ նստին մէջ իւր վճիռը պիտի արձակէ.

Եգիպտոսէն եկած վերջին հեռագրական լրոց նայելով, Կորտոն զօրավարը Լիւքսոր հասեր է և փետր. 18ին ալ Խարդում կ'ըսպասուի. Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ կարելի պիտի լինի ժամանակին օգնութիւն հասցնել Թոքար քաղաքին, բայց Սինքաթ քաղաքին պահապան զօրքն ազատելու քիչ յոյս կայ.

Խարդումէն կը հեռագրեն առ Թայմզ թէ քաղաքն հանդարտ է, բայց զօրքերն իրենց ամսականաց վճարումը կը պահանջեն բարձրաձայն. Ապստամբապետներէն մին՝ Շէյխ Օպատ՝ անձնատուր լինելու հրաւիրեր է Խարդում քաղաքն, ըսելով թէ անձնատուր լինելով, արիւնհեղութեանց առաջքը պիտի առնուի.

Եգիպտական արժէթուղթերը նորէն սկսան իյնալ. Եգիպտոսէն որ և է հեռագիր չէ ստացուած և վերջին թղթաբերով առնուած լուրերն կարեւոր բան մը չեն ծանուցաներ. Իրաց ընդհանուր վիճակը զգալի կերպիւ փոփոխութիւն չէ կրած վերջին օրերս. Սինքաթ քաղաքին պահապան զօրքը մեծապէս կը նեղուի ապստամբներէն, բայց միշտ քաջաբար կը պաշտպանէ քաղաքը. Ապստամբք հրաւէր կարդացեր են Խարդում քաղաքին, որպէս զի անձնատուր լինի, բայց նկատողութեան իսկ չեն առներ այս հրաւէրը. Սակայն կ'ըսուի թէ Խարդումի կառավարիչ Հիւսէյին փաշա Քօէթլօկօն դնդապետին ցոյց տուած գործունէութեան հակառակ թոյլ ընթացք մը բռներ է եղեր. Վերջին թղթաբերին բերած լրոց մէջ, ամենէ կարեւորը սա է թէ Ռոչիլտի տունը 950,000 ոսկւոյ կանխավճար մ'ըրեր Եգիպտական կառավարութեան. Այս գումար կէսն է միայն այն գումարին, զոր Կորտոն փաշա հարկաւոր համարած էր իւր հիմնագրին գործադրման համար. Սակայն որովհետև ակներև է թէ Եգիպտոս Անգլիոյ դրամական օժանդակութիւնը կը վայելէ, առաջադրեալ նպատակները վտանգի մէջ չպիտի թողուին, առնըզոյն ուրիշ միլիոնի մը, եթէ պէտքերը ցոյց տան անոր հարկը, բաղձացեալ նպատակին հասնելու համար. Կրնայ լինել որ Եգիպտական արժէթղթոց անկման պատճառն այս դրամական գործողութեան մէջ լինի և ոչ թէ Եգիպտոսէն եկած որ և է աննպաստ լրոյ մէջ. Սակայն ընդդիմադիր կուսակցութեան վերաբերող լրագիրք յոռետես են Կորտոն փաշայի յաջողութեան հաւանականութեանց մասին և կը գուշակեն թէ Խարդումի ճանբուն վրայ պիտի սպաննուի. Անտարակոյս ուղևորութիւնը վտանգէ զերծ չէ, կ'ըսէ Էքսբրէս, բայց երկու ազդեցութիւնք հաւանականաբար պիտի կրնան պաշտպանել զօրավարին կեանքն. առաջինն է Սուտանի մէջ ի գործ դըրած իւր բարոյական ազդեցութիւնն. երկրորդն ալ սա է թէ զօրավարին կենաց դէմ ի գործ դըրուած ամէն բռնական գործ առիթ պիտի տայ Անգլիոյ՝ նոր ազդուութիւն մը ցոյց տալու, որուն Սուտանցի ցեղապետք չպիտի փութան ասպարէզ կարդալ.

Լոնտրայի լրագիրք այն բանակցութեանց վրայ կը խօսին, զորս Պոլսոյ ռուսական դեսպանատունն սկսած է Բ. Դրան և Ֆէնէրի Պատրիարքարանին միջև իրաւախոհութիւն մը գոյացնելու նպատակաւ. Այս իրաւախոհութեան հիմը սա պիտի լինի, եղեր թէ Պուլղարաց էկզարքին Կ. Պոլսոյ մէջ բնակութեան, ինչպէս նաև Թրակիոյ և Մակեդոնիոյ մէջ Պուլղար եպիսկոպոսաց եկեղեցական իրաւասութեան կիրառութեան դէմ Յունաց Պատրիարքարանը պէտք է դադրեցնէ իւր ընդդիմութիւնը. Թայմզ լրագրին Վիէննայի թղթակցին խօսքին նայելով, Ս. Սինոդն և Ազգ. ժողովը չեն ընդունիր այս իրաւախոհութեան հիմն և բանակցութիւնք ապարդիւն մնացեր են.

Իսդըրն Էքսբրէս՝ իւր երէկի թըւով Պալքանեան մանր պետութեանց կողմէ Օսմ. ընդհ. պարտուց մասնակցութեան խնդրոյն վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ այս խնդիր գործնականապէս բաւական ծանր դժուարութիւններ կ'ընծայէ, որք քաղաքական կացութենէն կը բղխին. և կը յարէ. «Եթէ Պէրլինի դաշնագրին մէկ մի պայմանը խղճմտօրէն գործադրուած լինէր, աւելի դիւրին եղած կը լինէր գործադրել այն պայմանն, որ պարտաբաժիններու խնդրոյն կը վերաբերի. բայց չգործադրուած պայմաններ կան, և այս բանն ամէն տէրութեանց համար կը դժուարացնէ ի միասին գործել Պէրլինի դաշնագրին այս մասնաւոր պայմանին բաղձացեալ կարգադրութիւնը ձեռք բերելու նպատակաւ. Հաւաքական գործողութիւն մը չկրնար լինել, բայց եթէ ամէն շահ ունեցող տէրութեանց կողմէ համաձայնի. Սերպիոյ կամ Յունաստանի վրայ ճնշում մ'ի գործ դնելու տրամադիր տէրութիւնք ազդեցիկ կերպով չպիտի ի գործ դնեն զայն, եթէ հաւասար ճնշում մը չլինի Պուլղարիոյ վրայ. Չգիտցուիր թէ ո՛ր կողմէն պիտի գայ այդ ճընշումն. Ռուսիա այն միակ տէրութիւնն է որ ազդուապէս կրնայ ի գործ դնել այդ ճնշումը, բայց իւր շահն այդ կողմը չգտնուիր. Սակայն պէտք է Պուլղարիայէն սկսիլ, եթէ կ'ուզուի իրապէս արդիւնքի մը յանգիլ, զի Պուլղարիա կը պարտի մեծագոյն պարտաբաժինը. Միւս պետութիւններէն ոչ մին պիտի ուզէ վճարել և ոչ մի տէրութիւն չպիտի ուզէ առ այն բռնադատել զայն, եթէ աներկբայ չլինի թէ Պուլղարիա ևս պիտի վճարէ. Պուլղարիոյ կողմէ դժուարութիւնք ակներև են. Արդ. խնդիրն անել ճամբու մը մէջ կ'երևի, յորմէ զայն դուրս հանելու անմիջական միջոցը չտեսնուիր. ուստի որքան ալ օրինաւոր լինի Պ. Վալֆրէյի պաշտօնին նպատակը, իւր յաջողութեան հաւանականութիւններն երկբայելի են.»

Զրոյց կը պատմի թէ, կ'ըսէ Բեդրօսպուրկէն ուղղեալ հեռագիր մը, Սուտէյքին գնդապետին սպանութեան գլխաւոր հեղինակը թունաւորուեր է իւր մեղսակցաց կողմէ.

Տէյլի Թէլէկրաֆ հետևեալ հեռագիրն հրատարակած է Գահիրէէն.

«Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ Անգլ. կառավարութիւնն Եգիպտոսի մէջ Անգլիական թեւարկութեան միայն կերպիւ չարունակման նկատմամբ ապահովութիւններ տուեր է Ռոչիլտի փոխառութեան կնքումէն առաջ. Վուտ զօրավարն Եգիպտական բանակին մէջ ծառայելու համար այս պահուս բազմաթիւ ենթասպաներ կը գրէ. կը հաստատեն թէ Անգլիական կառավարութիւնը նիւթապէս պիտի նուազեցնէ երկրին եկամուտներէն առնըւած զինուորական տուրքերն և Եգիպտոսի ետ պիտի հատուցանէ մէկ կարեւոր մասն այն գումարներուն, զորս անկէ ստացաւ վերջին տարիներուս մէջ. Ելմտական խորհրդականք ծրագրեր կը պատրաստեն տրոց ենթարկելու համար օտարականներն, որք՝ հակառակ ամէն արդարութեան, այժմ ազատ են տուրքէ. կը կարծուի նաև թէ Եգիպտոս, Անգլիոյ աջակցութեամբ, պիտի կրնայ էական փոփոխութիւններ մտցնել եգիպտական պարտուց կարգադրման օրէնքին մէջ.»

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹՐԱՄՎԱՅԻ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ

ԱԶԴ

1884 յունվ. 1էն մինչև 31 գոյացած հասոյթք.

	ամսական	օրական
Պէշիքթաշի գիծ	152,456 75	4,917 96
Պոլսոյ գիծ	123,041	3 969 06
Շիշլի »	150,901 25	4,867 78

Ընդհ. Տնօրէն
ԹՐԻՒԼԷ

Կ. Պոլիս 5 փետրվար 84

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եկեղեցական Համագումար ժողովէն ընտրեալ և Կիլիկիոյ կաթողիկոսական խնդիրը քննող Յանձնաժողովոյ դիւանն երէկ յատկապէս մինչև իրիկուն այս խնդրով զբաղեցաւ Պատրիարքարանի մէջ և ինչ ինչ պաշտօնական թուղթեր աչքէ անցուց.

Երէկի Ֆար տիւ Պոսֆորի մէջ կը կարդանք.

«Վիէննայէն կը հեռագրեն թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնը կարեւոր զիջում մ'ըրեր է Հայոց. Հաւանութիւն տուեր է որ Հայք իրենք իսկ ուղղակի ընտրեն կաթողիկոսը, Հայկական եկեղեցւոյ գերագոյն պետը, փոխանակ երեք առաջարկեալ ընտրելեաց մէջէն ընտրելու.»

ՎՐԻՊԱԿ

Մեր երէկի քաղաքական տեսութեան չորրորդ սիւնակին մէջ «Արդարութեան եւ Ուղղութեան փոխ ալ» խօսքը պէտք է կարդալ «Արդարութեան եւ Ուղղութեան փոխն ալ».

Իսկ առջի երեսին վեցերորդ սիւնակին մէջ ազգանուէր հայուհեաց ընկերութեան վրայ գրուած հատուածին մէջ «մեր դադարումէն առաջ հրատարակած էինք» խօսքը պէտք է կարդալ «մեր դադարումէն առաջ հրատարակած էր».

ԱԶԳԱՅԻՆ

Տարեկան Տեսութիւն

1883-1884

Ե. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան խնդիրը գուցէ երբեք այն աստիճան չէր զբաղեցուցած բոլոր Ազգին միտքն որչափ 1883 տարւոյ մէջ. իւր ետև ունենալով կաթողիկոսական վախճանում մը և իւր առջև ունենալով կաթողիկոսական ընտրութիւն մը, Հայ Ազգը, թէպէտ բազմիցս գտնուած էր այդ կացութեան մէջ, առանց վարանման կ'ըսենք թէ երբեք նոյնչափ հոգածութեամբ և հետաքրքրութեամբ հետամուտ չէր եղած տեղեկանալու Մայր-Աթոռոյ իսկական վիճակին և ատոր բարւոքման և բարձրացման միջոցներ խորհելու. 1866ին ալ մեր Ազգային ժողովը քննեց կաթողիկոսական խնդիրը. բայց ի՜նչ մեծ տարբերութիւն 1866էն մինչև 1883. Ազգային ժողովոյ անցեալ տարւոյ վիճաբանութիւնք այս խնդրոյ նկատմամբ արձագանգ կը գտնէին բոլոր Ազգին մէջ, մինչդեռ 18 տարի առաջուան Երեսփոխանութեան գործերն այնչափ գաղտնի էին, որ գլխաւոր խնդիրներու վրայ տրուած որոշումներն երբեմն Երեսփոխաններն իրենք իսկ չեն յիշեր. Բաց աստի, 1866ին լրագրութիւն չկար գրեթէ, այսինքն ամէն ինչ օրն օրին մանրամասնօրէն հրատարակող և խորհրդածութեանց ու դիտողութեանց նիւթ ընելով՝ ազգային հանրական կարծիքի մը գոյացման նպաստող լրագրեր. իսկ Ռուսիոյ Հայերը բնաւ ձայն չունէին այնպիսի խնդրոյ մը մէջ, յորում ուրիշ ամէն երկիրներու Հայոցմէն աւելի իրենք շահ ունէին. Կաւկասեան Հայ մամուլն ևս տակաւին գոյութիւն չունէր գրեթէ, և Արարատայ միւս կողմի Հայերը բոլորովին անգէտ էին այս կողմի Հայոց կաթողիկոսական խնդրոյ նկատմամբ խորհածներուն և որոշածներուն. Վերջապէս, 1866ին խաբուսիկ յոյսեր կը տածէինք Ռուսիոյ կառավարութեան Մայր-Աթոռոյ կացութեան մասին ընելիք կարծեցեալ զիջմանց նկատմամբ, մինչդեռ 1883ին աւելի ճիշդ գաղափարներ ունէինք այդ մասին.

Այս փոփոխութիւնք քաջալերական են, վասն զի յառաջդիմութեան նշաններ են. Թէ ի՛նչ պէտք է լինի Մայր-Աթոռոյ վիճակը, թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ի՛նչ և ո՛րպիսի իրաւունքներ, պարտականութիւններ և յարաբերութիւններ պարտի ունենալ, ի՛նչպիսի եկեղեցական մը պէտք է լինի, ի՛նչ յատկութիւններ ունենայ, և մինչև իսկ ո՛վ պէտք է լինի, այս ամէն խնդրոց վրայ ամէն երկիրներու Հայ լրագիրք և հանդէսք ամէն օր կը գրեն, կը վիճեն, կը խորհրդածեն, և անոնց գրածներն հաճութեամբ կը կարդացուին համակիր և հետաքրքիր հասարակութեան մը կողմէ. Ուրախալի երեւոյթ մ'է այս, որովհետև ցոյց կու տայ թէ Ազգին մէջ հանրային կարծիքի նման բան մը կը կազմուի Ազգին ամենէն կենսական խնդրոց նկատմամբ, և թէ Ազգը տէր կը կանգնի իւր եկեղեցւոյն մեծագոյն շահուց. Խօսելով Էջմիածնի կաթողիկոսական խնդրոյն 1883 տարւոյ մէջ ստացած վիճակին վրայ, պատմական տեսութիւն մը գրողին առաջին պարտականութիւնն է ուրեմն հաստատել զայս յառաջդիմութիւն, և մաղթել որ նոյն ազգային հոգածութիւն և հետաքրքրութիւն յարատեւ մնան, զի մանաւանդ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան նման զուտ ազգային հաստատութիւն մը Ազգին հոգածութեամբն ու խնամքովը միայն կրնայ կանգուն մնալ և աւելի բարձր վիճակի մը հասնիլ հետզհետէ.

Այստ կը համառօտենք անցեալ տարւոյ անցքերն որք կը վերաբերին կաթողիկոսական խնդրոյն, բայց մեր կարծիքներն ալ մանաւորապէս մէջ բերելու պէտք չենք զգար, որովհետեւ կաթողիկոսական խնդրոյ մին մի երեւոյթին առթիւ Մասիս արդէն իւր կարծիքներն ու համոզումներն յայտնած է, և կրկնութիւն չենք ուզեր ընել:

Գէորգ Դ. կաթողիկոսի վախճանմանէն չորս ամիս յետոյ, ապրիլ ամսոյ սկիզբն, Ազգային Ժողովն իւր ձեռքն առաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան խնդիրը: Կարգ մը Նիստերու մէջ Տեարք Երեսփոխանք կարծեաց ընդհանուր փոխանակութիւն մ'ըրին վերաբերմամբ այս խնդրոյ հիմնական սկզբանց: Ամենքն ալ համամիտ էին սա կէտին վրայ թէ Պոլաժէնեան պէտք է փոխուի, որովհետեւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ոգւոյն և պատմութեան հակառակ ձգտումներ և տրամադրութիւններ կը պարունակէ: Բայց այս փոփոխումը պահանջելու ձեւերուն նկատմամբ կարծիքները կը զանազանէին: Մինչ վիճաբանութիւնք այսպէս կը շարունակէին, Ս. Պատրիարք Հօր ուղղակի միջամտութեամբ կաթողիկոսական Լիազօր Յանձնաժողովը կազմուեցաւ:

Յանձնաժողովը լաւ գործեց և սեպտ. ամսոյ մէջ իւր Տեղեկագիրը ներկայեց Ազգային Ժողովոյ: Յանձնաժողովը լիազօր եղած էր միայն ինչ ինչ թուղթերու պատրաստութեան համար, քանի որ խնդրոյն կարգադրման համար ձեռնարկութիւն մը չէր ըրած: Բայց այս մասին կարծեաց տարբերութիւնք ծագեցան: Յանձնաժողովոյ Տեղեկաբերը կը պնդէր թէ Յանձնաժողովն ինք իւր մէջ աշխատած էր, և արտաքին յարաբերութիւն չէր ունեցած, մինչդեռ միւս կողմէ կը ծանուցուէր թէ Ս. Պատրիարք Հայրն և Վսեմ. Սերվիչէն էֆէնտին առիթ ունեցած էին Ռուսիոյ դեսպանին կարծիքն իմանալու վերաբերմամբ այն փոփոխմանց, զորս Զարին կառավարութիւնը տրամադիր կրնար լինել ներմուծելու Պոլաժէնեայի մէջ: Բայց առնուած պատասխանը կատարելապէս բացասական եղած էր: Ռուսիոյ կառավարութիւնը չէր ուզեր ո՛ և է փոփոխութիւն ընել Պոլաժէնեայի մէջ: Պ. տը Նէլիտօֆ այս լուրը բերած էր Ռուսիոյ կայսեր թագադրութեան հանդէսէն: Ս. Պատրիարք Հայրը, թէպէտ հեղինակ չէ-ըրութեան առաջարկին, իրաւամբ չէր ուզեր աւելի ծանր պատասխանատուութիւն մը ստանձնել՝ խնդիրն Յանձնաժողովոյ ձեռքը թողլով այս կէս—պաշտօնական աննպաստ ձեռնարկէն ալ ետքը, ուստի Ազգային Ժողովոյ կը վերադարձնէր զայն:

Յանձնաժողովոյ Տեղեկագիրն ընդհանուր գնահատման արժանացաւ, և կը յուսանք թէ օր մը տպուելով բոլոր Ազգին ուսումնասիրութեան կը ներկայացուի: Յանձնաժողովը չէր ձեռնարկած մի առ մի քննադատելու Պոլաժէնեայի յօդուածներն, որովհետեւ այս աշխատութիւն արդէն կատարուած էր 1866 ին, և որովհետեւ Յանձնաժողովոյ սկզբունքն այս էր թէ Պոլաժէնեան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ հիմնական օրինաց և կանոնաց վերաբերեալ հաւաքածոյ մ'է, մինչդեռ օտար կառավարութիւն մը ամենեւին իրաւունք չունի այդպիսի օրէնքներ տալու Հայոց Եկեղեցւոյն, որ ինքնագլուխ է, անկախ որ և է եկեղեցիէ կամ կառավարութենէ, բայց թէ Ռուս կառավարութիւնն, ըստ որում իրաւունք ունի որոշելու իւր հպատակաց վարչական յարաբերութիւններն ու պարտականութիւնները, կրնար Էջմիածնի տալ լոկ վարչական կանոնագիր մը, որ ուրիշ երկիրներու Հայոց իրաւունքները չբռնաբարէ, և յորում ուրիշ երկիրներու Հայերն ալ իրենց Եկեղեցւոյն դարաւոր աւանդութեանց ու օրինաց հակառակ բան մը չտեսնեն:

Այս սկզբամբ, Յանձնաժողովը բնաւ չզբաղեցաւ Պոլաժէնեայով, այլ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ դարաւոր աւանդութիւններէն և օրէնքներէն առնլով Ծրագիր մը շինեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին իրաւասութիւնն ու պարտականութիւններն և աշխարհային իշխանութեանց և իւր Հօտին հետ յարաբերութիւնները ճշդող: Բայց Յանձնաժողովը կաթողիկոսին ընտրութեան նոր եղանակ մը գծելու աւելորդ աշխատութիւն եւս ստանձնած էր, որ բնաւ չգնահատուեցաւ, իւր անկեղծութիւնը կասկածի ներքեւ թողուց շատ մը Երեսփոխանց աչքին:

Այդ ընտրական եղանակն էր՝ 2 քուէ տալ իւրաքանչիւր 10,000 Հայու, և թողուլ որ գաւառներն, և Կ. Պոլիս ալ իբրև գաւառ մը, այս կերպիւ հաւաքելի քուէներով եօթն կաթողիկոսացուք ընտրեն Եկեղեցական Համագումար Ժողովոյ ընտրելեաց ընդհանուր ցանկին մէջէն, որ պիտի միացուէր Էջմիածնի Միաբանութենէն գալիք ընդհանուր ցանկի մը հետ: Կ. Պոլսոյ Ազգային Ժողովն այդ եօթն ընտրելեաց մէն կաթողիկոս պիտի հրչակէր, բայց իւր մեծագոյն քուէներն ստացող կաթողիկոսացուներէն միոյն վրայ Ռուսիոյ Հայոց հետ համաձայնելու իշխանութիւն պիտի տար իւր Պատրիարքաց: Կաթողիկոսը վերջնապէս պիտի որոշուէր Էջմիածին:

Այս ընտրական նոր եղանակ չերմ վիճաբանութեանց առիթ տուաւ Ազգային Ժողովոյ մէջ, ուր 66ի և 83ի ընտրական եղանակները պերճախօս ջատագովներ ունեցան:

Պէտք չունինք աստ մի առ մի նշանակելու երկու կողմին փաստերը, քանի որ անցեալ տարւոյ սեպտ. — հոկտ. ամսոց Մասիսի և (ժամանակ մը Մասիսի բաժանորդաց ղրկուած) Հայրենիքի թերթերուն մէջ մանրամասնօրէն նշանակուած են անոնք, հակառակ դանդաղ որոշման, որ նշանակութիւն չունէր երբ ազգային—եկեղեցական այդպիսի կարեւոր և միանգամայն զուտ ներքին խնդիր մ'էր յուզուածն: Միտքերը պէտք եղածին պէս լուսաւորուելէ յետոյ, Ազգային Երեսփոխանական Ժողովն հոկտ. ամսոյ մէջ եռապատիկ մեծամասնութեամբ որոշեց անփոփոխ պահել 1866ի ընտրական եղանակն, որ ի գործ պիտի դրուի կաթողիկոսական յառաջիկայ ընտրութեան առթիւ ալ:

Այս մեծ խնդիր կարգադրուելէ յետոյ, կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ Ծրագրին մնացեալ մասերն առանց որ և է դժուարութեան քուէարկուեցան թէ Ազգային և թէ Եկեղ. Համագումար Ժողովոց մէջ, և այժմ կը գրուի այնպիսի վիճակի մը մէջ, յորում կարենայ հաղորդուիլ ուրիշ երկիրներու Հայոց և ապա մատուցուիլ Ռուսիոյ կառավարութեան:

Ազգային Ժողովը միանգամայն կազմեց Յանձնաժողով մ'իւր կողմէ հսկելու համար կաթողիկոսական ընտրութեան գործողութեանց վրայ, որք սկսած են արդէն, և կը յուսանք թէ ամենայն փութաջանութեամբ և կանոնաւորութեամբ յառաջ պիտի տարուին թէ աստ և թէ ի գաւառս Առաջնորդաց կողմէ, որոց քուէներն եւս առնուլ որոշելով, Ազգ. Ժողովն եկեղեցական դասուն աւելի ընդարձակ և աւելի բանաւոր մասնակցութիւն մը տուաւ կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ:

Ընտրական եղանակի մասին Ազգ. Ժողովոյ որոշումը ընդհանրապէս հաւանութեամբ ընդունուեցաւ Ռուսիոյ Հայոց կողմէ եւս, որոց կարծիքը շուտով և ճշդութեամբ իմանալու բազում միջոցներ ունինք այժմ: Ցարւոյն վերջերը լսուած լուր մը մասնաւոր կարեւորութիւն ունի այս ուղղութեամբ, և կը յուսանք թէ ճիշդ կ'ըլլայ: Ծանուցուեցաւ թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնը, թէպէտ Պոլաժէնեան փոխել չուզեր, որոշած է բնաւ չը խառնուիլ Էջմիածնի նոր կաթողիկոսին ընտրութեան, և վաւերացնել այն կաթողիկոսն, որ Հայոց քուէներուն մեծամասնութիւնն ստանայ: Պէտք է մաղթել որ այս լուր ստուգութիւն գտնէ, զի այդով մեծ դժուարութիւն և հոգ մը կը վերնան Ազգին վրայէն, որ միշտ կասկածոտ աչքով կը նայէր ռուսական քաղաքագիտութեան նոյն իսկ եկեղեցական գործոց մէջ հետեւած ոլորապտոյտ ուղղութեան և ռուս գործակալաց զանազան մեքենայութեանց վրայ:

Հիմա ժողովրդեան միտքն զբաղեցնող կէտն է կաթողիկոսական ընտրելին: Այս մասին արտայայտուած կարծիքներն ալ յառաջդիմութիւն մ'են անցելոյն վրայ, քանի որ երբեք, կաթողիկոսական ուրիշ ընտրութեան մը առթիւ, այսչափ կարծիքներ երեւան չէին եկած ընտրելի կաթողիկոսին անձնաւորութեան և հանգամանաց մասին: Որովհետեւ ընտրելեաց մասին ալ Մասիսի մէջ արդէն գրուած է բաւական մանրամասնութեամբ, մեզ ուրիշ բան չմնար ընել բայց եթէ յայտարարել թէ նոր բանիք մը չունինք այդ նկատմամբ:

ԾԽԱԽՈՏԻ ՇԱՀԱԿՑԱԿԱՆ ՐԷԺԻ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Ի խնդրոյ բազմաթիւ ազգայնոց, կը հրատարակենք այսօր թարգմանութիւնն այն պայմանագրին, զոր Րէժիի վարչութիւնն յանձնած է գաւառաց մէջ Մթերանոցապետի պաշտօն ստանձնելու հետամուտ անձանց:

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդ. մէջ ստորագրելոց,

Թուրքիոյ ծխախոտի շահակցական Րէժին ներկայացեալ է իւր ընդհանուր Տնօրէնէն,

Պ . . . մէկ կողմէ,

Եւ միւս կողմէ Պ . . .

Յօդուած 1.—Րէժին իւր գործարաններէն եկած ծխախոտ, սիկարէթ, սիկար և քթախոտը . . . գաւառին մէջ մաս առ մաս վաճառող ծխավաճառաց ծախելու իրաւունքը կը թողու . . . Պ . . . ին, որ այսպէս նորա Մթերանոցապետը կը լինի . . . գաւառին համար:

Յօդ. 2. — Ներկայ պայմանագիրը պիտի գործադրի ի . . . և պիտի դադրի ի . . . : Սակայն Րէժին ուզած ժամանակ այս պայմանագիրը լուծելու իրաւունքն իրեն կը վերապահէ, եթէ գոհ չլինի Պ . . ին ծառայութիւններէն, վեց ամսեայ պայմանաժամ մը տալով, և մինչեւ իսկ առանց պայմանաժամի . . . գումար մը հատուցում տալով:

Այս պայմանագրին տեւողութեան Ա. վեցամսեայն լրումէն առաջ, Մթերանոցապետը պիտի կրնայ պայմանագրին երկարաձգումը խնդրել տարուան մը կամ երկու տարուան համար, և Րէժիի վարչութիւնն ալ, նպաստաւոր կերպով նկատողութեան պիտի առնու այս խնդիրն, եթէ գոհ լինի Մթերանոցապետին մատուցած ծառայութիւններէն, և իւր շահուց պատշաճ գտնէ զայն:

Յօդ. 3.—Այս պայմանագրին գործադրութիւնն երաշխաւորելու համար, Մթերանոցապետը պայմանագրին ստորագրման պահուն, Րէժիի ընդհ. տնօրէնութեան պիտի յանձնէ . . . գումարի երաշխաւորութիւն մը:

Յօդ. 4. Մթերանոցապետն յանձն կ'առնու վաճառմանց սակագնին համեմատ Րէժիէն գնել այնչափ վաճառք, որչափ հարկաւոր է առատօրէն պարենաւորելու իւր գաւառի բոլոր ծխավաճառաց խանութներն այն ամեն տեսակ ծխախոտներով, սիկարով, սիկարէթով և քթախոտով, զորս մասնակի վաճառողք կրնան պահանջել: Մթերանոցապետը մէճիտիէն 19 ղրուշի հաշուով կանխիկ պիտի վճարէ Րէժիէն գնած բոլոր վաճառաց գինը: Եթէ վարչութեան սնտուկէն ստացած ընկալագիրը ցոյց տայ՝ վաճառներն իրեն պիտի յանձնուին:

Յօդ. 5.— Ներկայ պայմանագրին պայմանաժամուն լրման կամ պայմանաժամէն առաջ լուծման ժամանակ, Մթերանոցապետն իւր համբարանոցներուն մէջ անվաճառ մնացեալ ապրանքները չպիտի կրնայ ո՛չ ամբողջապէս, ո՛չ ալ մաս առ մաս վաճառել, ըստ որում այս իրաւունք Րէժիին միայն կը վերաբերի: Մթերանոցապետին համբարանոցներուն մէջ անվաճառ մնացեալ վաճառքներէն Րէժին մինչեւ . . . ետ պիտի գնէ, անոնց գնոյն վրայ 0/0 . . . զեղչ մ'ընելէ յետոյ, եթէ սակայն տեսնէ որ այս վաճառքներ լաւ վիճակի մէջ պահուած են, այնպէս որ կրնան սպառման յանձնուիլ. (այս զեղչման և Մթերանոցապետին թողեալ վաճառողջէքին կեցած տարբերութիւնը Մթերանոցապետին փոխադրութեան ծախքը գոցելու յատկացեալ է): Մթերանոցապետը չծախուած վաճառաց մնացեալ մասը դուրս ղրկելու պարտաւոր է պայմանագրին լրմանէն կամ լուծմանէն մէկ ամիս յետոյ, ծխախոտի արտածութեան վերաբերեալ կանոնագրին և օրինական ձեւակերպութեանց համակերպելով, ապա թէ ո՛չ վաճառքն Րէժիի կողմէ պիտի գրաւուի: Արտածութեան համար տրուած պայմանաժամուն մէջ, վաճառները Րէժիի կնքոյն ներքեւ պիտի մնան և յիշեալ պայմանաժամուն լրման ժամանակ Րէժիի մթերանոցները պիտի փոխադրուին, և Մթերանոցապետը չպիտի կրնայ որ և է պահանջում յարուցանել:

Յօդ. 6.— Եթէ այս պայմանագրին ընթացքին մէջ վաճառման սակագինը փոփոխութիւններ կրէ, Մթերանոցապետ Րէժիի վարչութեան ետ պիտի տայ իւր համբարանոցներուն մէջ գտնուած վաճառներն, որոց գինը փոփոխութիւն կրած են: Րէժին ի փոխարէն նոյնչափ արժողութեամբ վաճառք պիտի տայ, անոնց նոր սակագնով:

Աւելորդ՝ ըսել թէ Րէժին այն վաճառներն միայն ետ պիտի առնու, զորս լաւ վիճակի մէջ կը գտնէ. անոնք որ լաւ վիճակի մէջ չեն գտնուիր նորէն պիտի չգնուին ի հաշիւ Մթերանոցապետին, որ չը պիտի կրնայ որ և է առարկութիւն ընել այն ծախուց հաշուոյն դէմ, զոր Րէժին այս մասին պիտի յանձնէ իրեն:

Եթէ սակայն վաճառքը կատարելապէս աւրուած լինի, այնպէս որ այլ եւս սպառման յանձնել անկարելի լինի, պիտի այրուի և Մթերանոցապետը չպիտի կրնայ որ և է հատուցում պահանջել:

Յօդ. 7. Մթերանոցապետը Րէժիի գործարաններէն պիտի ստանայ այն վաճառքը՝ զոր կը գնէ ի գործադրութիւն սոյն պայմանագրին, սակագնին գնոց վրայ 0/0 ին . . . վաճառողջէքով մը: Այս վաճառողջէք մէն մի հաշուեցուցակի (ֆաքթիւր) արժէքէն պիտի զեղչուի: Մթերանոցապետը՝ վաճառողջէքին փոխարէն՝ հետեւեալ ծախքերն ընելու պարտաւոր է.

Ա. Քաղաքաց, գիւղօրէից, թաղօրէից, գիւղակներու ծխավաճառաց պիտի վճարէ Րէժիի կողմէ անոնց յատկացեալ վաճառողջէքն, այսինքն 0/0 ին . . . . : Այս վաճառողջէք մէն մի հաշուեցուցակի արժէքէն պիտի զեղչուի, և ծխավաճառ գնած ծխախոտին գինը պիտի վճարէ, այս զեղչն ընելէ յետոյ. թէ Մթերանոցապետը վերև պայմանադրեալ վաճառողջէքէն պակաս վճարէ ծխավաճառաց, կամ եթէ վաճառողջէքի տեղ ծխախոտ տայ, Ա. անգամին համար խանութպան գլուխ 250 ղրուշ, Բ. անգամին համար 500 ղրուշ, և Գ. անգամին համար 1,000 ղրուշ տուգանաց պիտի դատապարտուի: Մթերանոցապետն և իւր գործակալք կամ անոնք որ ծխավաճառաց ծախելու պաշտօն ստանձնած են, պարտաւոր են գնուած վաճառաց համար տպեալ հաշուեցուցակ մը տալ իւրաքանչիւր ծխավաճառի, բօյանաւոր տոմարէ մը կտրուած.

Այս հաշուեցուցակներու մէջ մանրամասնօրէն ցոյց պիտի տրուին յանձնուած վաճառքներն, անոնց արժէքն և թողեալ վաճառողջէքն.

Բ. Այս տրամադրութեան դէմ գործողք մէն մի անգամի համար 500 ղրուշի տուգանք մը վճարելու պիտի դատապարտուին:

Գ. Վաճառքները Մթերանոցապետին մեծ և փոքր համբարանոցները հասցնելու համար պէտք եղած փոխադրութեան և այլ ծախքերը, վարձք և հրդեհի ու փոխադրութեան վտանգաց դէմ ապահովագրութեան ծախքերը:

Դ. Դատարկ սնտուկներն ու պարկերը գործարանը վերադարձնելու համար պէտք եղած ծախքերը:

Ե. Այս վաճառողջէքն կը պարունակէ նաեւ Մթերանոցապետին քօմիսիօնն և շահը, վաճառման բոլոր ծախքերը և այլն, այնպէս որ պայմանագրեալ վաճառողջէքէն զատ բնաւ չկրնար ուրիշ բան մը պահանջել Րէժիէն:

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(69)

ԷՔԹՈՐ ՄԱԼՕՑ

—o—

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

4.

ՈՂՈՂՈՒՄ

— Մեզ զառիվեր անկիւն մը պէտք է նետենք, ըսաւ ծերուկը:

— Ցեա՞յ:

— Զառիվեր անկիւնը չկրնար մեզ տեղ մը տանիլ:

Զառիվեր անկիւնի մը մէջ նետուիլն, անել ճանբու մը մէջ նետուիլ է, բայց սպասելու և ընտրութիւն ընելու ժամանակ չկար. պէտք էր կա՛մ զառիվեր անկիւնն ելնել և քանի մը վայրկեան միջոց ունենալ մեր առջեւ, այսինքն փախչելով ազատելու յոյս, կա՛մ ներքնուղւոյն մէջ քալելնիս շարունակել, աներկբայ լինելով որ քանի մը երկվայրկենէն ջրասոյզ պիտի լինէինք:

Ծերուկը՝ մեր առջեւէն՝ մեզ զառիվեր անկիւնին կողմը մղեց: Մեր ընկերներէն երկուքն շարունակեցին իրենց ճանբան ներքնուղւոյն մէջ, և ոչ եւս երեւան ելան:

Այն ժամանակ կենաց զգացումն արթննալով մեր սրտին մէջ, շունչ մը լսեցինք որ մեր ականջը կը խլացնէր մեր փախչիլ սկսելէն ի վեր, և սակայն տակաւին լսած չէինք. փլումներ, մրկումներ, որմնակալ գերաններու խորտակումներ, ճնշեալ օդի պայթիւններ, վերջապէս բոլոր հանքին մէջ զարհուրելի ժխոր, որ մեզ կը սարսափեցնէր:

— Ջրհեղե՞ղ է:

— Աշխարհի կատարա՞ծն է:

— Աստուա՛ծ իմ, ողորմէ մեզ:

Զառիվերին վրայ ելնելնէս ի վեր ծերուկը չէր խօսեր, վասն զի անօգուտ տրտունջներ ու ողբեր ընելու չէր զիջաներ:

— Տղայք, ըսաւ, պէտք չէ ինքզինքնիս հոգնեցընել. եթէ այսպէս ձեռքով ոտքով չուլլուած մնանք, շատ չանցած ուժերնիս կ'սպառի. պէտք է մեզի յենակէտներ փորենք դիւրափշրելի ապառաժին մէջ:

Ցուած խրատը լաւ էր, բայց գործադրութիւնը դժուարին, վասն զի ոչ ոք հետը բրիչ մը կամ սեպ մ'առած էր. ամենս ալ լապտեր ունէինք, բայց գործիք ունեցող բնաւ չկար:

— Մեր լապտերներուն ճանկովը, շարունակեց ծերուկը:

Եւ իւրաքանչիւր ոք սկսաւ իւր լապտերին ճանկով գետինը փորել. դիւրին չէր այս գործ, վասն զի զառիվերը յոյժ ցից էր և սահուն: Բայց մտածելով որ սահելուն վերջը մահ էր, ոյժ և ճարպիկութիւն կ'ստանայինք: Քանի մը վայրկենի մէջ ամենս ալ մէկ մէկ ծակ փորեցինք, որոյ մէջ կրնայինք մեր ոտքը դնել:

Զայս ընելէ յետոյ՝ քիչ մը շունչ առինք և զիրար ճանչցեցինք: Եօթն հոգի էինք. ծերուկն, ես անոր մօտ, Գասպար հօրեղբայր, երեք վարսիչ՝ Բաժէ, Քոմբէռու, Պէռկունու, և թեւալից մը Քառօրի անուն. միւս գործաւորք անհետ եղած էին ներքնուղւոյն մէջ:

Հանքին մէջ շունչը կը շարունակէր այնպիսի զարհուրելի ժխորով մը, զոր անհնար է նկարագրել. թընդանօթներու պայթմունք՝ որոտմանց և կործանմանց հետ միանալով, չէին կրնար աւելի ահեղ շունչ մը հանել:

Սարսափած ու շուարած՝ իրարու երես կը նայէինք, միմեանց աչերուն մէջ մեկնութիւններ փնտռելով, զորս մեր խելքը չէր կրնար տալ:

— Աշխարհակործան ջրհեղեղն է, կ'ըսէր մէկը:

— Աշխարհի կատարածն է, կ'ըսէր ուրիշ մը:

— Երկրաշարժ է, կ'ըսէր երրորդ մը.

— Հանքին ոգին է, որ բարկացած լինելով վրէժ առնուլ կ'ուզէ, կ'ըսէր ուրիշ մը:

— Ցիվոն ծակ բացած է:

Այս վերջին կարծիքն իմս էր, որոյ վրայ կը պնդէի միշտ:

Ծերուկը բան մը չէր ըսեր, և կարգաւ մեր երեսը կը նայէր ուսերը թօթվելով, և կարծես թէ խնդրոյ վրայ կը վիճաբանէր՝ ցերեկ ժամանակ թթենիի մը հովանւոյն տակ նստած սոխ ուտելով:

— Անշուշտ ողողում մ'է, ըսաւ վերջապէս ամենն յետոյ:

— Երկրաշարժէ պատճառեալ:

— Հանքին ոգիէն ղրկուած:

— Հին գործավայրերէն եկած:

— Ցիվոնէն ծակ մը բացուած:

Իւրաքանչիւր ոք կը կրկնէր ինչ որ արդէն ըսած էր:

— Պարզապէս ողողում մ'է, շարունակեց ծերուկը:

— Շատ աղէկ. ուսկի՞ց կուգայ, ըսին քանի մը ձայներ միանգամայն:

— Չեմ գիտեր, բայց հանքին ոգիէն կուգայ ըսելը խենդութիւն է. հին գործավայրերէն ըսելն անտեղի է, վասն զի այն ժամանակ մի միայն երրորդ ներքնայարկը կրնար ողողուիլ, իսկ այժմ երկրորդ ու առաջինն ալ ողողուած են. գիտէք որ ջուրը վար վեր չելներ, այլ վերէն վար կ'իջնէ:

— Ծակ բացուած է:

— Այսպէս ծակ չկրնար բացուիլ բնականաբար:

— Երկրաշա՞րժ է:

— Չեմ գիտեր:

— Ուրեմն, եթէ չէք գիտեր, մի խօսիք:

— Իմ գիտցածս այս է որ ողողում մ'է, և վերէն եկած ողողում մը փոքր բան չէ:

— Յայտնի կը տեսնուի այդ. ջուրը մեր ետեւէն եկաւ:

Եւ որովհետեւ չոր զառիվերին վրայ ելնելէ ի վեր տեսակ մը ապահովութիւն եկած էր մեր վրայ, ոչ եւս սկսան ականջ դնել ծերուկին:

— Գիտնականութիւն մի ծախեր մեզ, որովհետեւ մեզմէ աւելի չես գիտեր:

Վտանգին մէջ ինքզինք չկորսնցնելով ստացած ազդեցութիւնն արդէն կորսուած էր: Ուստի լռեց առանց պնդելու:

Հանքին մէջ տիրող ժխորին յաղթելու համար պոռալով կը խօսէինք, բայց և այնպէս մեր ձայնը դիւրաւ չէր լսուեր:

— Խօսէ քիչ մը, ըսաւ ինձ ծերուկը:

— Ի՞նչ խօսիմ:

— Միայն խօսէ՝ ինչ որ բերանդ գայ:

Ես ալ քանի մը խօսք արտասանեցի:

— Այժմ աւելի մեղմով խօսէ: Լաւ, այդպէս:

— Փախուցի՞ր, վարժապետ, ըսաւ Բաժէ:

— Վախէդ խենդեցա՞ր:

— Կը կարծես թէ մեռա՞ր:

— Ես կը կարծեմ որ ջուրը մինչեւ մեզ չհասնիր, և եթէ մեռնինք իսկ, գոնէ ջրահեղձ չենք մեռնիր:

— Դուք ի՞նչ կ'ըսէք, վարժապետ:

— Լապտերդ նայէ:

— Կը վառի:

— Սովորականի՞ն պէս:

— Բոցն աւելի պայծառ է, բայց կարճ:

— Մի՞թէ հանքային կազ կա՞յ:

— Ո՛չ, ըսաւ ծերուկն, անկէց ալ երկիւղ չունինք. ո՛չ հանքային կազէ և ոչ ջուրէ որ այլ եւս բարձրանալիք չունի:

(Շարունակելի)

Յօդ. 8.— Մթերանոցապետը փոխանորդ գտած ժամանակ, Ռէժին և [illegible] վաճառաց [illegible] բոլոր հարկ եղած նիւթերուն գիները պիտի վճարէ. Եւ եթէ այս [illegible] Մթերանոցապետէն [illegible] պիտի [illegible] ։

Յօդ. 9.— Մթերանոցապետը պարտաւոր է գլխաւոր մթերանոց մը ունենալ . . . անոր և փոքր մթերանոցներ այս պայմանագրին կցեալ ցանկին մէջ ցոյց տրուած տեղեր ։

Գլխաւոր մթերանոցն ամրան մէջ (ապրիլ— հոկտ) . . . օրուան, իսկ ձմրան մէջ (Նոյ.—ապրիլ) . . . օրուան սպառման բաւելու չափ միշտ ապրանք ունենայ ։

Փոքր մթերանոցներն ամրան մէջ (ապրիլ–հոկտ.) . . . օրուան և ձմրան մէջ (Նոյ.–ապրիլ) . . . օրուան սպառման բաւելու չափ վաճառք պէտք է ունենան ։

Այս վաճառքները պէտք է որ այն ամեն տեսակ ծխախոտէ, սիկարէ, սիկարէթէ և քթախոտէ բաղկացեալ լինին, որք կը վաճառուին գաւառին մէջ, որպէս զի ծխավաճառք միշտ կարենան դիւրաւ գտնել իրենց պէտք եղած վաճառները ։

Մթերանոցապետն, բաց աստի, յանձն կ'առնու . . . . թուով մանր մթերանոցներ ալ ունենալ, որպէս զի ծխավաճառք իրենց բնակութեան տեղէն 10 հազարամեթրէն աւելի չհեռանան իրենց պէտք եղած վաճառները գնելու համար ։

Եթէ յիշեալ մթերանոցներէն մին որոշեալ քանակութեամբ վաճառքէ զուրկ գտնուի, Մթերանոցապետն Ա. անգամին համար 2000. Բ. անգամին համար 4000, և յաջորդ անգամներուն համար 6000ական ղրուշի տուգանք մը պիտի վճարէ ։

Սակայն եթէ վաճառաց պակասութիւնն 0/0ին 25ը չանցնի, այն ատեն գործարանին նոր ապսպրուած վաճառքները պիտի կրնան ի հաշիւ առնուիլ, որոց գիներն պէտք է վճարեալ լինին, և հարկ պիտի լինի իւր յանձնարարութեանց վճարումն ապացուցանել ։

Այս յօդուածին տրամադրութեանց հակառակ կանոնազանցութիւններն հաստատող տեղեկագրերը, Ռէժիին այն գործակալին կողմէ պիտի ստորագրուին, որ զանոնք կը պատրաստէ, ինչպէս նաեւ Գայմագամութեան կամ նոյն իսկ մօտակայ Միւտիրութեան վարչական կամ ոստիկանական մէկ պաշտօնէին կողմէ ։

Յօդ. 10.— Այս պայմանագրին և մանաւանդ . . . յօդուածոց տրամադրութեանց համեմատ, վճռուած կանոնազանցական տուգանքները Մթերանոցապետին երաշխաւորութենէ վար պիտի դրուին. և Մթերանոցապետը պարտաւոր է ամբողջացնել իւր երաշխաւորութիւնը Ռէժիի ընդհ. տնօրէնութեան յանձնելով պէտք եղած գումարներն . . . . պայմանաժամի մէջ, յետ այն ծանուցման զոր ընդհ. տնօրէնութիւնը կամ իւր պաշտօնատարք գրաւորապէս պիտի ընեն իրեն, ապա թէ ոչ այս պայմանագիր լուծեալ պիտի նկատուի, և անոր լուծումն ըստ օրինի տեղի պիտի ունենայ առանց հրաւէրի, առանց պայմանաժամի, և առանց դատի ։

Յօդ. 11.— Մթերանոցապետն և իւր պաշտօնեայք Ռէժիի պաշտօնատարաց հսկողութեան պիտի ենթարկին. Պէտք է որ իւր տումարներն այն ձեւով բռնէ, որ իրեն ցոյց պիտի տրուի Ռէժիի ընդհանուր տնօրէնութեան կողմէ և պէտք է թոյլ տայ Ռէժիի գործակալաց, քննել իւր տումարներն ու մթերանոցներն ամեն ժամանակ ։

Յօդ. 12. — Խստիւ արգիլեալ է Մթերանոցապետին ուղղակի կամ անուղղակի ծխախոտ, սիկար, սիկարէթ, և քթախոտ վաճառել՝ այն ծխավաճառաց որք այս պայմանագրին մէջ պարունակեալ շրջանակէն դուրս կը բնակին ։ Այս տրամադրութեան դէմ գործողք ապօրէն կերպով իրենց վաճառած ապրանաց արժէքին կրկինը տուգանք պիտի վճարեն.

Յօդ. 13. — Եթէ Մթերանոցապետն երբեւ մաքսանենգ յանցաւոր լինի, Ռէժին այս պայմանագիրն անմիջապէս լուծելու իրաւունք ունի առանց պայմանաժամ և հատուցում տալու.

Յօդ. 14. — Մթերանոցապետը չպիտի կրնայ ներկայ պայմանագիրն ուրիշի մը թողուլ, ոչ ալ հետը ընկեր մը առնուլ, այս պայմանագրի վերաբերեալ գործառութեանց համար, եթէ կանխաւ և գրաւորապէս չէ ստացած Ռէժիի ընդհանուր տնօրէնութեան հաւանութիւնն.

Եթէ մահ պատահի պայմանագիրը լուծեալ պիտի նկատուի ։

Յօդ. 15. — Մթերանոցապետը պարտաւոր է ամեն խնամք տանիլ վաճառաց, որպէս զի անձրեւաց կամ ուրիշ արկածի մը չենթարկուին կամ այնպիսի նիւթերու հետ չշօշափուին, որ կրնան զանոնք ապականել, թէ՛ փոխադրութեան, և թէ՛ մթերանոցին մէջ գտնուած ժամանակ ։ Հակառակ պարագայից մէջ, այս տեսակ ապրանաց վաճառումը պիտի արգիլուի. ծխախոտներն պիտի այրուին, և ինք չպիտի կրնայ ամենափոքր հատուցում մը պահանջել ։ Բաց աստի, Մթերանոցապետը պարտի կատարել այն ամեն տնօրէնութիւններն զորս Ռէժին հարկ դատէ ընել, ծխախոտներն լաւ վիճակի մէջ պահելու համար ։ Այն վաճառքներ՝ որոց համար Մթերանոցապետը ստացած պահուն որ և է գանգատ չըներ, չինուածքին կամ քանակութեան դէմ, հաշուեցուցակին մէջ նշանակուած քանակութեամբ և լաւ վիճակի մէջ ստացուած պիտի համարուին ։ Ընդունելէն յետոյ եղած ամեն բողոք չեղեալ և անվաւեր պիտի նկատուին ։ Եթէ Մթերանոցապետին անհոգութեան պատճառաւ ծխախոտը, սիկարան, սիկարէթն, քթախոտը, յոռի վիճակի մէջ գտնուին, այնպէս որ կարելի չլինի զանոնք սպառման յանձնել նոյն տեղւոյն զոր կը կրեն, նորէն գործարան փոխադրելու և նորէն շինել տալու ծախքը Մթերանոցապետին վրայ պիտի ծանրանայ ։ Այս եղած ծախքին հաշուեցոյցը չպիտի կրնայ վեճի նիւթ լինել ։

Յօդ. 17. — Մթերանոցապետը պարտաւոր է Ռէժիի գործակալաց ծանուցանել, մաքսանենգութեանց նկատմամբ իւր լսած բոլոր երողութիւնները, և մինչեւ իսկ իւր կարողութեան և միջոցներուն չափովը արգիլել այս տեսակ գործերը. վերջապէս իւր ձեռքէ եկածը պէտք է ընէ, առանց յատուկ գործակալներ անուանելու պարտաւոր ըլլալու, իւր գաւառին մէջ մաքսանենգութիւնը ջնջելու համար։

Յօդ. 18. — Այս պայմանագրի մէջ նախատեսեալ այն ամեն պարագայից մէջ, որք առիթ կուտան անոր ջնջման, պայմանագրին լուծումն, ըստ օրինի տեղի պիտի ունենայ, առանց պայմանաժամի և դատի ։

Յօդ. 19. — Մթերանոցապետը կը յայտարարէ թէ իւր բնակարանն . . . ընտրած է ։

Յօդ. 20. — Այս պայմանագրէն ծագում առնող ամեն վէճ, երկու կողմէ ընտրուած երկու իրաւարարներէ բաղկացեալ դատարանի մ'առջեւ պիտի դատուի. եթէ իրաւարարք չհամաձայնին երրորդ իրաւարար մ'ալ պիտի ընտրեն ։

Երկու կողմն ալ պէտք է որ 10 օրուան մէջ ընտրեն իրենց իրաւարարներն, այն պաշտօնական ծանուցմէն յետոյ, զոր բարապանք (միւպաշիր) պիտի ընեն Ռէժիին, և Ռէժիին կողմէ ալ այն պաշտօնատարներն որք թուականն վաւերացնելու օրինական իշխանութիւն ունին ։ Եթէ այս պայմանաժամն լրանայ, և երկու կողմանց մին իւր իրաւարարը չ'ընտրէ, միւսն ըստ օրինի պիտի անուանէ զայն, և հակառակորդ կողմը չ'պիտի կրնայ ամենափոքր առարկութիւն մը ընել ։

Իրաւարարաց որոշումը իրենց առաջին նիստէն 20 օր յետոյ պիտի տրուի ։ Գ. իրաւարարը, եթէ երբէք երրորդ իրաւարար մը կայ, Ա. իրաւարարաց միջեւ ծագած կարծեաց անհամաձայնութեան թուականէն ութ օր յետոյ պիտի տայ իր կարծիքը ։ Այս պայմանաժամ կրնայ երկարիլ երկուց կողմանց գրաւոր համաձայնութեամբ ։ Իրաւարարաց որոշումը պարտաւորիչ է երկուց կողմանց համար, որ ոչ վերաքննութիւն կը կը վերցնէ, և ոչ ալ վճռաբեկութեան ենթակայ է ։

Իրաւարարաց վճիռը պիտի որոշէ դատաստանի ծախքը, զոր պիտի վճարէ դատապարտեալ կողմը ։

ԵՈԶՂԱՏՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Եոզղատ, 9 յունվ. 1884

Ա.

Յուզեալ տարի մը անցուցինք. յուզեալ անձինք ներկայանալով, խնդիրներ յուզեցին, ուստի հետեւեցաւ կարծեաց փոխանակութիւն և ապա անջատում։

Եւ որովհետեւ մասնաւոր անձինք սովոր են իրենց տարեկան հաշուեկշիռն չինել, մեք եւս ընդհանուրին համար այս ընթացից պիտի հետեւինք ։

Քննելով 83 տարւոյ Եոզղատու Հայ-ազգայնոց ելեւմուտքը, ահագին վնաս պիտի տեսնենք ։

Ակն յայտնի է Եոզղատու անցեալ տարուան վիճակն, զոր պարբերաբար պատիւ ունեցանք Մասիսի միջոցաւ ընդհանուր հայութեան ներկայացնել ։ Մեր նպատակն՝ անձնականութիւններ չօշափել չէր, ինչպէս սխալ դատեցին ոմանք, այլ սկզբունքներ, զորս անկեղծաբար կը քննադատէինք ազգամիաս և կործանիչ համարելով, և որք այսօր կը հաստատեն մեր երկիւղներն և գուշակութիւններն ։ Անցեալ տարի կաղանդ, ծնունդ և ամեւայն հանդէս առտնին, ազգային և եկեղեցական անցան, շնորհաւորեցինք զիրեար, առնաբանութիւններ եղան, բարեմաղթութիւններ կատարուեցան, բայց ոչ մի իրական գործ չարտադրեցինք ։ Անցեալ տարի Մասիսի մէջ երբ նոր տարւոյ այդ հանդէսներու առթիւ դիտողութիւններ ըրած էինք, այլ ընդ այլոյ մեկնութեանց ենթակայ եղանք, որք՝ ոչ թէ սկզբունքներ կը յուզէին, այլ անձնաւորութիւնք, և այնու թեամբ կը մտածէին թէ՝ «Ո՞վ է ծանուցողը»։ Այդ ընդհանուր սխալ մի է, երբ ազգային լրագիր մը, ազգային ո և է գործոյ կամ հաստատութեանց մասին դիտողութիւն մը կը հրատարակէ, որչափ ալ լուրջ և արդար ըլլայ այն, այդ գործին հեղինակք կամ հաստատութեան վերակացուք զայրացմամբ կ'ելնեն որոնել թէ՝ «Ո՞վ է ծանուցողը», և ասոր անոր վրայ կասկածելով կ'աշխատին վնասել, կասկածելոյն վրայ յարձակիլ՝ հրապարակաւ և առտնին, ուղղակի և անուղղակի նախատել իրենց եղած նսաած տեղերն յայտնի է թէ՝ արդարասիրութեան և վեհանձնութեան գործ մը չէ այս ընթացքը ։ Պէտք է ինկատի առնուլ եղած դիտողութիւններն ։ Եթէ ճիշդ եւ արդար են՝ տնօրինել դարմանը պատշաճն, իսկ եթէ ճշմարտութենէն հեռի են կամ չափազանցեալ՝ երկտողիւ մը հաղորդել լրագրին, և այն՝ լուրջ և քաղցր կերպով ։ Ուր որ բարեյարգար և կարող վարչութիւն կայ, ուր որ ձեռնհաս և արդարասէր անձինք կը գտնուին հանրային գործոց գլուխը, այսպէս կը վարուին. և այս ընթացքը միշտ օգտակար եղած է ազգային հաստատութեանց և պատուաբեր իրենց ։ Միշտ գովեստ, միշտ շողոքորթութիւն, միշտ ներբող լսել ուզող որ և է վարչական անձինք, մեծ սխալման և աններելի թերութեանց մէջ կը գտնուին. այդպիսեաց համար աւելի յարմար է թատրոններու թատերաբեմն ։ Բայց ազգային գործերն և ընդհանուր հաստատութիւնք այնպէս չեն, անձնաւորութեանց վրայ՝ [illegible] կը փնտռենք, և իրենց գործոց մէջ՝ [illegible] ։ Ասոր հակառակ որ վարուին, ուշ կամ կանուխ խայտառակ անկումն կ'ըլլայ իրենց բաժինը ։ Կարծել և կարծեցնել թէ իրենց տրամադրութեանց ներքեւ գտնուող հասարակային հաստատութիւնք և իրենց գործերը թերութիւններ չունին և ամենակատարեալ են, արդարեւ յետին աստիճան փքոտութիւն է ։

Այդպիսի անձանց որ և է հանրական գործ հաւատալ արդէն ըղձալի յանցանք է, և ափսոս որ արդէն շատ մեղաւորներ ունինք այդպիսի, և այդ մեղքը գործող շատ յանցաւորներ ։

Գաղափարներու առջեւ թումբ կանգնել և խորհրդածութեան սահման դնել անկարելի է, ինչու որ գաղափարները չեն մեռնիր, այլ երբեմն կը ննջեն. բայց քնանալէն առաջ եղածէն աւելի ուժգին կ'արթննան և կը տապալեն խորտակելով իրենց արգելքներն ։

Բ.

1883 Թուականը խռովութեամբ սկսանք և խռովութեամբ լմնցուցինք, և որ դեռ մարած չէ ։ Այդ տարւոյն մէջ, որ Եոզղատու համար վնասակար եղաւ, Առաջնորդական խնդիրն՝ նիւթ եղած էր գրեթէ բոլոր Գաւառական Ժողովոյ նիստերուն ։ Ժողովին մէկ մասն՝ այժմ Կիւրին գտնուող տեղւոյս նախկին փոխ-առաջնորդ Շիշմանեան եպիսկոպոսն առաջնորդ ընտրել կ'ուզէր, իսկ միւս մասն՝ համաձայն Պատրիարքական հրահանգաց, զայն Պիլէճիկի առաջնորդ նկատելով, ըստ այնմ կը վարուէր ։ Ասոր հետեւեցաւ ժողովականաց մէջ հեստումն և ժողովրդեան մէջ կուսակցութիւն՝ Ղեւոնդեան և հակա-Ղեւոնդեան ։ Այս երկու կուսակցութիւնք եւս չափուեցան, գաղափարներ և կարծիքներ յայտնուեցան և հասարակութեան զգացումն այն կէտին յանգեցաւ որ, Ղեւոնդ եպիսկոպոս հարկ զգաց հեռանալ աստի ժամանակ մի։ Բայց այս մեկնումն՝ Պատրիարքարանի դէմ ապստամբութիւն մ'էր ուղղակի, որովհետեւ, առաջին՝ Պատրիարքարանի հաւանութիւնն առած չէր, երկրորդ՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ազգամիաս ընթացքը ակներեւ լինելով պէտք չէր նոր ի նորոյ պատեհութիւն տալ խառնակութեան, և երրորդ՝ Եոզղատ Պատրիարքարանի հետ ուղղակի յարաբերութեան մէջ և Կիլիկիոյ Թեմէն ինքզինքն ազատեալ հրատարակելուն, (զոր ժամանակին ինքն յուզած էր) պարտ էր Պատրիարքարանէն խնդրել առաջնորդութիւնն ։ Շիշմանեան եպիսկոպոս՝ կաթողիկոսի ջերմ խնկարկուն, տեսնելով ժողովրդեան դժգոհութիւնն՝ նորէն Կիլիկիա դիմեց ։ Իւր գործառնութիւնք յայտնի են անդ, թէ ինչպէս իւր երկդիմի ընթացքով Պատրիարքարանի և կաթողիկոսի միջեւ հակակրութիւնն աւելցուց և թէ . . . դեռ յայտնի չէ թէ այդ խնդիրն ի՞նչպէս պիտի լուծուի, և ո՞ւր պիտի հանգի ։ Այս կնճռալից խնդրոյ լուծումն՝ Կիլիկիոյ խնդրոյն լուծման հետ յարնչական է ։ Իղձ է թէ Եկեղ. Համագումար ժողովն գոհացուցիչ վախճան մը տար այս խնդրոյն, որոյ պատճառաւ կործանման դուռն հասած էին տեղւոյս ազգային և ընդհանուր գործերն ։

Դպրոցական վիճակն յոյժ ցաւալի եղաւ ։ Գաւառ. ժողովոյ արձանագրութիւնք կենդանի վկայ են որ, ժողովը ժամանակ չունեցաւ խորհելու բարեկարգելու համար դպրոցներն ։ Անցեալ տարի պաշտօնի վրայ եղող վարժապետներ փոխուած են, քանզի 81էն ապաւիկ ամսականներ ունեցեր են, որովհետեւ ազգային անհատական և դպրոցական տուրքերն հազիւ կարող էին գոցել առաջնորդարանի ահագին բացերը ։ Չենք գիտեր թէ այժմու պաշտօնեայք պիտի երթա՞ն գտնել Տօքթ. Դաննէրի 40օրեայ ծոմապահութեան գաղտնիքը ։

83ի սկիզբները բաւական փայլուն կերպով սկսող Խորենեան մասնաւոր վարժարանն, այսօր բոլորովին զրկուած է դասատուէ և 150է աւելի մատաղ մանուկներ կը կառավարուին [illegible] ձեռամբ, որոց փիլիսոփայութիւնն Գործոցէն անդին չանցնիր ։

Մայր վարժարանն՝ իւր ծաղկոցով և նախակրթարանով, ուր 550էն աւելի աշակերտք կան, առաւել դժբաղդ եղաւ, թէեւ լրագրաց էջերուն մէջ անոնց քննութիւններն եւս կարդացինք թղթին վրայ։

Աղջկանց վարժարանն՝ ուր կը գտնուին 120է աւելի մայր ըլլալու պատրաստուող և ազգին յոյսն եղող օրիորդներ, վերիններէն աւելի բարեբաղդ չէ՝ հասարակ ընթերցմանէ անդին չանցնող Եոզղատուհւոյ մի կառավարութեան տակ։

Վահանեան վարժարան վերիններէն աւելի բարեբաղդ է իւր պաշտպանաց շնորհիւ, ուր կը գտնուին 65 աշակերտք. մասնաւոր վարժարան մ'է, և կրնայ յառաջդիմել ։

Բողոքական ազգայնոց երկսեռ վարժարանք բարեկարգ կերպով կը յառաջանան, և մեր աշակերտք դպրոցներէ հետզհետէ հոն կը քաշուին, ուր կան միահամուռ 150է աւելի աշակերտք ։ Թէ և երկու բարձրագոյն վարժարաններու հաստատութեան համար մեծ յոյսեր ունինք, բայց կը ցաւինք ըսելու որ դեռ այդ խորհրդոյ իրականութիւնն տեսնելու բաղդին չպիտի արժանանանք ։ Կը մաղթենք յերկնից որ, հաստատամտութիւն շնորհէ Ցանձնաժողովոյ. ինչպէս ըսած ենք, նորէն կը կրկնենք որ, ազգային իրական յառաջդիմութիւն մասնաւոր վարժարաններէ միայն կրնանք յուսալ և ոչ ընդհանուր վարժարաններէ որք Ազգային անկելանոց դարձած են ։ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ եւս, որոց յառաջդիմութիւնն կախումն ունի ազգայնոց խաղաղ վիճակէն, ոչ նուազ տխուր վիճակ մը կը ներկայացնէին ։ Առանձինն,

Արմենուհեաց ընկերութիւնն՝ որ կազմուած է և կը շարունակէ Առաջն. Տեղապահ Տ. Վ. Հօր Սրգարեանի ջանիւք՝ Արմենուհեաց վարժարանի բարւոք կառավարութեան համար, այժմ լուծեալ կը համարուի ։ Իւր 85 ոսկւոյ դրամագլուխը՝ զոր Տնօրէն Ժողովն հանգանակած էր, և որ սահմանեալ էր ձեռնհաս վարժուհի մը բերելու, ազգայնոց ոմանց խելապատակին փչած է անշարժ կալուածներ շինել անով, որպէս զի՝ ուսուելու դժուարութիւն չքաշեն և հետզհետէ մարսեն։ Այս ստակով վեց խանութ շինուած է, Եկեղեցւոյ հողին վրայ. շինութեան վերակացու [illegible] շինել տալէն ետքը, իւր անուամբ վարձագիններ կուտայ, և բոլոր վարձքն եւս կը ժողվէ, եւ այժմ մեծ դժկամակութիւն ցոյց կուտայ 120 ոսկիէն աւելի գումարի մը ինչպէ՞ս սպառելուն վրայ հաշիւ տալու, և իրեն անարգանք կը նկատէ այդ արդարացի պահանջումներն ։ Այդ ընկերութիւնն այսպէս վաճանեցաւ ։

[illegible] ընկերութիւնն ցաւալի վիճակի մը մէջ կը գտնուի. սորա Տնօրէն Ժողովն եւս իւր մէջ պառակտեալ է և անձնականութեամբ կը զբաղի ։ Իւր տարեկան ընդհ. ժողովն խիստ անշուք եղաւ, և ժողովուրդը բոլորովին ցրտացած կ'երեւէր ընկերութենէն ։

Վահանեան ընկերութիւնն կը շարունակէ յաջողութեամբ իւր դպրոցը կառավարելով և հետզհետէ իւր սահմանը ընդարձակելով ։

ՍԵՒԵԱՆ ընկ. է Դեւէլիէ, որոյ մասին անցեալ տարի Մասիսոյ մէջ խօսած ենք ։ Ընկերութեան գործակատար Մեծ. Մնացական Էֆէնտի Սէմէրճեան տարւոյ մը չափ Հայաստանի կողմերն հանգանակութիւն ընելէ ետքը 150 ոսկիով վերադարձաւ ։ Կը լսենք թէ մեծ ընդդիմութեան հանդիպած է հանգանակութեան միջոցին ։ Սեթեան ընկերութիւնը նպատակ ունի եղեր (որովհետեւ 1000 ոսկիէն աւելի ստակ հանգանակուած է, և ասոր առոր որկորը մտնելով, դեռ արդիւնք մը չէ տեսնուած) Փղշւգի 50 գիւղերու մէջ ուսմունք և լոյս ծաւալել. Եւ այս ընկերութեան յանձնաժողովն դեռ բարեհաճած չէ ազգային որ և է պաշտօնական մարմնոյ մը իւր հաշիւն և գործադրութիւններն ներկայացնել ։ Ո՞ւր են այդ գումարները, ի՞նչ եղան, ո՞վ առաւ. ոչ ոք գիտէ բաց ի իրենցմէ ։ Այդ ընկերութեան Տնօրէն Ժողովոյ անդամք եթէ կ'ուզեն և կը փափագին որ ընկերութիւնն յառաջադիմէ, թող բարեհաճին նախ ազգին ներկայացնել հաշիւն և ապա հանգանակութեան սկսին ։ Այս մասին մասնաւորապէս պիտի խօսինք առ յապա ։

[illegible] եւս բաղդաւոր չեղան անցեալ տարի ։ Չգիտենք թէ յանձնաժողովոց պատ. անդամք ինչո՞ւ լեզապատառ կ'ըլլան հաշիւ ներկայացնելու և լոյս ընելու. ասի աղէկ մեկնութիւն չի վերցներ և կասկած կուտայ ։ Գիտենք որ սովելոց համար կազմեալ յանձնաժողովն դեռ իւր հաշիւը Ս. Խ. Եկեղ. Ցանձնաժողովին ներկայացուցած չէ, և թէ Ս. Պատրիարք Հօր և թէ Ս. Խ. Կ. Ցանձնաժողովին գրած նամակներն ապարդիւն մնացած են. 150 ոսկիէն աւելի գումար մը դեռ այս կամ այն կերպով Ցանձնաժողովոյ ձեռքէն հանած չէ ։ Խոնարհաբար Պատ. Ատենապետին ուշադրութեան կը յանձնենք այս կէտ ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՒՃԵԱՆ

— 16 —

հետ զարքինն, եւ Քապիրօյի խրկած մարդն եկան ազգան եւ ուռն ի ձեռին ։

Գ.

Պահակապետը մէկէն քանի մը քայլ յառաջացաւ դէպի ոստիկանութեան տեսուչն, եւ ձեռքն անոր երկնցնելով ըսաւ,

— Ներեցէք ինձ, սիրելի պարոն Պէրթիէ որ զքեզ այսչափ կանուխ անհանգիստ կ'ընեմ . . . գործն ստիպողական է, եւ արկածը ծանր, շատ ծանր ։

— Ձեր խրկած անձէն իմացայ թէ ըստ ամենայն հաւանականութեան մարդասպանութիւն մը գործուած է, պատասխանեց տեսուչը ։

Ինձ ալ այդպէս կ'երեւի ։

Դամբարանի մէջ գործուած սպանութիւն մը։

— Սպանելոյն արիւնը դրան տակ հասած է եւ Լոտի քարակոփին դեր-վարպետն իր ընկերներէն մէկուն վրայ ելնելով լուսամուտէն տեսեր է որ ներսը կնոջ մը դիակ փռուած է . . տարօրինակ բան չէ՞ ։

— Քանի մը վայրկեանէն ինչ լինիլը կ'իմանանք . . . զարքին մը բերել տուի՞ք ։

— Այո՛, ահաւասիկ ։

— Լաւ խորհեր էք. հիմայ մեր աչքերնառջեւ դուռը բանալ կուտանք . . . Ո՛ դուք էք Ֆէռօ . . յաւելցուց տեսուչը, Բօժէթ փողոցի զարքինին ուղղելով խօսքը ։

— 13 —

— Շատ լաւ, երկու նախազգուշութիւն միշտ լաւագոյն է մէկէն. դուք ալ ձեր մարդոց մին խրկեցէք այդ գործիքները բերելու, կարելի է որ կղպանքը կոտրելու հարկադրինք ։

Գործաւորներէն մին կիսաշէն դամբարանի մը գնաց ։

— Ամենացաւալի արկած մը, ըսաւ պահակապետը քովիններուն, ձայնը բարձրացնելով որպէս զի ամենն ալ լսեն, տեսէք, գերեզմանատունն այսչափ լաւ կը պահպանենք, գիշերն ի բուն պահակներ ամեն կողմ կը պտըտին, բայց եւ այնպէս տեսէք, ի՛նչ արկած պատահեցաւ. մեր կողմանէ պակասութիւն մը չկայ, մեր խիղճն հանդարտ է, բայց դարձեալ դատական իշխանութիւնը մեզ պիտի ամբաստանէ իբր անհոգ ։ Ցաւալի՛ արկած, շատ ցաւալի՛ ։

Պաակարեր մարդը, թէեւ շատ ծանր կը քալէր, դամբարանին քով հասաւ ։

Հոն գտնուողներուն մօտենալով, ողջունեց, խոնարհ ձայնիւ եւ երկչոտ դէմքով հարցուց ։

— Ի՞նչ կայ . . ես ալ արդեօք կրնա՞մ իմանալ ։

— Օ՛ն անդր, ահաւասիկ ձանձրալի հետաքըրքիր մը, ըսաւ ինքնիրեն պահակապետը ։

Եւ ողջոյնն առնելով պատասխանեց, աւելի հագած մուշտակին պատիւ ընելով քան թէ անձին ։

— Աղետալի դէպք մը պատահած է, պարոն։

— Աղետալի դէպք մը՞, կրկնեց հետաքըրքիրը ։

— Այո՛, պարոն, Բէռ Լաշէզի մէջ այս գի-

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

—

Թ. ՊԱԼԵԱՆ ԵՒ Ն. ՍԱՖՐԱՃԵԱՆ

Պատիւ ունին ծանուցանել արգոյ հասարակութեան որ Ֆէրի-գիւղի Պալեան գործարանէն ելած Պաքսիմատներու (պէ-ս-գի-ժ) ընդհանուր մթերանոց մը հաստատած են Կ. Պոլիս Եէնի-Ճամի, Օսմ. Թղթատարութեան դէմ, թիւ 1 խանութը, ուր կը վաճառուին խիստ ընտիր տեսակէն և աժան գնով, մեծ ու փոքր քանակութեամբ։

Նաեւ ամեն տեսակ եւրոպական պաքսիմատ, ըմպելիք և շաքարեղէնք և փոքր տղայոց համար ամեն տեսակ սննդարար ուտելիք կը գտնուին յիշեալ մթերանոցին մէջ։ 9

ԴԵՂԱՐԱՆ ԵՐՃԻԵԱՍ

ԵՒ ՁԿԱՆ ԻՒՂԻ ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

—

Եէնի ճամի Բօսթանճեանէին դիմացը 12 թուով Դեղարանն այս անգամ Դեղարան Երճիեաս անունով կը շարունակուի. ու մտերս Նորվեկիացի ամենաընտիր ձկան իւղէն մեծ քանակութեամբ բերուած ըլլալով՝ օխայով ու տակառով կը ծախուի. նաեւ այլ եւ այլ ընտիր քօնեաքներ (ֆին շամբաներ) հատով եւ սնտուկով կը տրուի։

Յիշեալ Դեղարանն ամեն օր Տօք. Տատըրեան առաւօտները եւ Տօք. Այվազեան էֆէնտին կէսօրէն մինչեւ իրիկուն կը գտնուին։ 69

ԱԶԴ

Պաղչէ-գափուէ հանրածանօթ ջրավաճառ եւ լրագրավաճառ Պ. Պօղոս Խորխոռունի, որ տարիէ մը հետէ բացակայ էր մայրաքաղաքէս, խմբագրապետաց, հեղինակաց եւ իւր յաճախորդաց կը ծանուցանէ, թէ դարձած է ի Պոլիս, եւ դարձեալ նախկին խանութին մէջ կը շարունակէ իւր գործը, եւ պատրաստ է գոհ ընել իւր ծառայութեան պէտք ունեցողները։

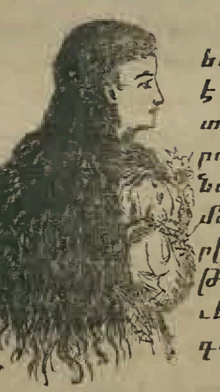

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

եզական դարման է հերաց ամեն տեսակ դժուարութեանց և սոյն նպատակին համար ծախուած ուրիշ բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կ'ընէ գործածողները։

Մանաւանդ իգական սեռի գործածութեանն համար անհրաժեշտ է այս, քանզի կ'առատացնէ ու մետաքսանման փայլուն և կակուղ կ'ընէ գլխու կարծր մազը։ Որ եւ է պատճառաւ գունաթափ եղածը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ. անհաստատ մազը կը վերահաստատէ, թափածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կարող է մազ բուսցնել երբ արմատը փտած է), գլխուն ճերմակ թեփը չուտով կ'անհետացնէ։ Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը գործածողը խիստ վայելչադէմ կերպարանք մը կ'ստանայ։ Մայրաքա.

գաքիս մէջ և այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն։ Անուշահոտ ջուր մ'է, չիղը կանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է. դեղավաճառք և այլ շատեր կը ծախեն։ Այերի Վիկօրը հարցնել պէտք է։ Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ամերիկեան վաճառատունն ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք շաբաթը քանի մ'անգամ կը ճամբորդեն Լիվրբուլի և Միջերկրականի մէջ.

—

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ալճերիա	3,000	Մօրօքքօ	2,500
Աբիսինիա	3,000	Նանթ	2,500
Պոթնիա	4,600	Բավոնիա	5,000
Պաթավիա	3,800	Բարթիա	3,200
Պալթէ	2,500	Բալմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սկիթիա	4,600
Քաթալոնիա	4,700	Սամարիա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամոսի	3,000
Տեմերարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,060
Քետար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Շերպուրկ շոգենաւը փետր. 4ին Լիվըրբուլէն աստ կ'սպասուի։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճամբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հայիկ փաշա խան
Ղալաթիա։

ԻԼԱՆ

Տայիրէի ասքէրիյէտէ քեային ալթը պապ տիւքքեան իլէ մաթպախ վէ մախզէն վէ խասթէմէյէ մախսուս իքի օտայը հավի իքի կէօզ լօղանթա վէ քէզա պիր օտասըյլա գրաաթխանէնին պին իւչ եիւզ սէնէսի մաքթընտան չուպաթը զայէսինէ զատար այրու այրու վէ խաթէք խանէ օլուր իսէ ճիւմլէսի պիրտէն պիր սէնէլիք օլմագ իւզրէ չէրայիթինէ թէվֆիգան պա զօնթրաթօ թալիպինէ իհալէ օլունաճաղը ճիհէթլէ իսթիքեամ վէ ինչաաթը ասքէրիյէ տայիրէսինտէ չիմտիտէն միւզայէտէսինէ պաշլանըլտըղընտան վէ կէլէճէք չուպաթ էվասիթինտէ զարարը զաթիսի վերիլէճէյինտէն թալիպ օլանլարըն չէրայիթի անլամագ իւզրէ տայիրէի մէզքիւրէյէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 23 քեանունը սանի 1299. 3

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլեայէ Լօնտրէ մէջ նավիգասիոնէ թանօղ

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղակի և արագ ճամբորդութիւն

Տրապիզոն, Պաթում եւ Բոդի պիտի երթայ Մեօրի շոգենաւն, որ փետր. 2ին Մարսիլիայէն եւ փետրվ. 9ին Կ. Պոլիսէն պիտի մեկնի։

—

Լ'Արտէշ շոգենաւն ի մօտոյ Մարսիլիա պիտի երթայ։

Նաւողչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն

ԼՈՐԱՆ ՐԸՊՈՒԼ
Մումհանէ փողոց, թիւ 141

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

—o—

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. ԵՒ Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան բզբաղելով՝ հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց եւ բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալու փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-Ճամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (տէբօզիթօ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով շինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին։ Ասոնցմէ զատ ամեն ատեն գործածուած զանազան տեսակ գինի, ազնիւ ձկան իւղ, Նորվեճիոյ չօքօլա, քօնեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին։ Եկած դեղագիրք իսկոյն թարմ դեղերով, եւ մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ

—=—

ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլէ եւ Միջերկրականի մէջ ճանապարհորդող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Փանօֆօլա	4,200	Ուզէֆէ	3,000
Ֆարօս	4,000	Նեֆթիս	3,000
Օսմանլը	4,000	Պէրօ	3,000
Սեսօսթրիս	3,250	Ատլանթիքա	1,700
Թեպէ	3,250	Լօթիօ	800
Մօկոթա	3,250	Օլինտա	800
Նէրօ	3,250	Սեթի	750
Մարեօթիս	3,250		

—

Օսմանլը շոգենաւը, նաւապետ Ուխլօքս Լիվրբուլէն աստ հասաւ։

Պէրօ շոգենաւն, նաւապետ Ֆօրէսթըր ընդհանուր վաճառքով Լիվրբուլէն մայրաքաղաքս պիտի գայ փետրվար 11ին։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքնաղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար

Դիմել առ Փ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ եւ ԸՆԿ.
Գործակատար

Մէյտանըըճ սօգաք, Պոլիս

Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ,

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիթ, Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Ալեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէյրութ	Յ. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Յ. Վ. Ուիթոլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Գալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանքեւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէզրոբուլօ

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆՈՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլի, Միջերկրականի և Օտեսայի մէջ նավիգասիոն եափան

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սօֆիա	3,000	Պըքս
Արմենիա	2,500	Ռոճըրս
Արէթուզա	2,500	Բրուիքշանք
Լաթոնիա	2,500	Ռիլքս
Մասետոնիա	3,500	Մարշ
Րումելիա	2,800	Ֆօթըրճիլ

Այա Սօֆիա շոգենաւը մայրաքաղաքս հասաւ եւ ի մօտոյ Լիվրբուլ պիտի մեկնի։

Այս շոգենաւք կ'ին ֆամփորթներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ նավիգասիոն կը ճամբեն Լիվրբուլէ եւ Արեւելքի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերիան	2,500	Ֆալէրեան	3,700
Ալ ղարեան	2,500	Ֆլամինեան	3,700
Անտալուզեան	2,500	Ֆլավեան	3 700
Աբենեան	2,500	Իպերեան	5,500
Արապեան	3,700	Իլլիրեան	4,500
Պալերեան	6,000	Իստրեան	5,500
Պալեարեան	6,000	Լեպանեան	2,200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2,500
Սարտենեան	2,000	Լիպեան	800
Տուրեյ	700	Օֆորթօ	700
Էճիպշըն	3,700	Պերսեան	3,800
Ֆաբեան	3,700	Վալենթեան	6,800
Ֆլորենեան	3,700	Վենեզիեան	6,800

—

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվրբուլի եւ Պօսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեզուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆՏԷՆ
Գործակալ

թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատեարք, Պարոնայք Ֆրէտ. Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալդար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վ. Հասման եւ ընկ.
Մալդա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտադօ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիգօլ եւ ընկ.

ՈՒԷՍԴՔՕԴ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կը ճամբեն ի մէջ Լոնտրէ և Արեւելեան նաւահանգստաց, Սեւ ծովու և Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտէսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Լոնտոնի մէջ բեռ կառնուն.

Ճօհն Տիւտր շոգենաւ, Կ. Պոլիս եւ Օտեսա երթալու համար։

Օրթօ շոգենաւը, նաւապետ Բէկտըն, փետրվարի մէջ,

Պերէլ շոգենաւը, նաւապետ Ուինչիթ, փետրվար 23 ին,

Էճէքս շոգենաւը, նաւապետ Ռիվիլ փետրվարի վերջը Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուին։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՄՈՐԴԸՆ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

կամ առ ՈՒԷՍԴՔՕԴ ԵՒ ԼՈՐԱՆՍ
9, Ֆէնչըրչ Սդր. Լոնտոն.

VICHY

ՎԻՇԻ

Վօրսուֆէան, փողոց 22 Գալվօր, Մոնմարթր.

—

GRANED GRILE· — Աւշային տկարութիւնք, մարսողական ճանապարհաց հիւանդութիւնք լեարդի եւ փայծաղի խցումն, ներքին գործարանաց խցմունք, մաղձային քար եւայլն,

HOPITAL· — Մարսողական ճանապարհաց հիւանդութիւնք ստամոքսի ծանրութիւն, դժուարամարսութիւն, ախորժակի պակասութիւն ստամոքսի ջղացաւ, անմարսութիւն։

CÉLESTINS · — Երիկամանց և փամփուշտի տկարութիւնք, միզական աւազ եւ միզական քար, յօդացաւ, քարախտ (Տիապէթ), սպիտակուցամիզական (Ալպիւմինիւռի)։

HAUTERIVE· — Երիկամանց եւ փամփուշտի տկարութիւնք, աւազ, քար, յօդացաւ, շաքարամիզութիւն, սպիտակուց-միզական։

Աղբիւրին անունը պէտք է փնտռել շիշերուն քարսիւլին վրայ։

Պոլսոյ ամեն դեղագործաց եւ դեղավաճառաց քով կը գտնուի։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

—

Ղալաթիա 25 յունվ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ.	110,10	առ Անգլ. լիր.
Փարիզ 3 » Ֆր.	22,85	առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ	9,38
բացուեցաւ	9.39
կէս օրին	9 39 1/2
Եգիպտ. միաց. բաց ոսկի	74,17 1/2
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ (գ. կ.)	4,
» Օթօմանի »	3,27
Կ. Պոլսոյ Պանքան »	6,15
Քրէտի Ժէնէրալ 6% » Օսմ. լիր	6 30
Փոխ. 1863 (Մու. -) 6 % Ֆր.	57,
» 1865 » 6 %	55,50
» 1869 (Բինար) 6 %	49.50
» 1872 (Պօն տիւ թրէզօր)	17,25
» 1873 (Բինար) 6 %	44,
Րումէլիի երկաթուղի	43,50
Լաւրիում	120
Թրամուայ Օսմ. լիր	300
Թղթադրամ »	1360
Հէվալէսիզ	25,
Րէզօր	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	110 15
Գաղղիական »	87 26
Բօլ	90
Գրիմէց	51 30
Գառալօն թուղթ (գարիք)	932
» արծաթ (նոր)	89 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	107 38
Վեցնոց	103
Հինգնոց	102 30
Պէշլիք	100

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

—o—

Լոնտրա 5 փետր.

Անգղ. Քօնս.	101 3/8
Օսմ. »	9 1/8
Փոխ. 1865	11 1/8
» 1869	10
» 1871	67 3/4
» 1872	16 3/4
» 1873	9 1/8
» 1877	78 3/4
Պանք Օթօման	16 3/8
Ռուս. փոխ. 73ի	85 1/4
Եգիպտ. միացեալ	67 1/4
» արտօնաւոր	90 7/8
Տայրա Սանիէ	67 3/4
Փոխ. Ռօշիլտ	88 3/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	—

—

Փարիզ 5 փետր.

Գաղղ. Քօնս.	3 0/0	77,35
» »	4 1/2 0/0	106.65
Օսմ. Քօնս.		9,15
Փոխ. 1865		Ֆր. 55
» 1869		49
» 1873		45,
Օսմ. Երկաթուղի		43,25
Պանք Օթօման (գ. կ.)		620,50
Քրէտի Լիօնէ (գ. կ.)		,
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)		92 1/2
» » Արեւելեան		
Իտալ. Քօնս.		92 20
Եգիպտ. միացեալ		336,75
Փոխնկագիր Լոնտրայի վրայ		25,17

—

Վիէննա 5 փետր.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	121,35
Րումէլիի երկաթուղի	20,60

—

ԿԷՍ ՕՐ 6.32

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company

ՆՈՐԹ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

Լոնտրայի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն — Անգլ. Լիր.

Արտօնեալ դրամագլուխ	3.000.000	
Բաժանորդագրեալ »	2,000,000	
Վճարեալ դրմգլուխ	500,000	
Զահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	1,274,661	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	3,855,529	
		5,650.190
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	1,157,124	
Կենաց ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյն	484,798	
		1,641,922

NORTHERN
Assurance company

ՆՈՐԹՀԸՐՆ

Լոնտրայի և Էպերտինի ապահովութեան ընկերութիւն — Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ		3,000.000
Վճարեալ դրմգլուխ	300.000	
Զահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	778,889	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,670,519	
		2,749,408
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	460,126	
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	245,161	
		705,287

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալէն՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բռնել նոյներու ի՛ քննք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն եւ գաւառները։

Գործակատարն յիշեալ Ընկերութեանց
ԳԱՌՆԻԿ Յ ՍԵՐՈԲԵԱՆ

— 14 —

չեր ոճիր մը գործուած է . . . հակառակ մեր այնչափ լաւ հսկողութեան։

— Արդարեւ ծիւնին վրայ կարմիր նշաններ կը տեսնեմ, ըսաւ մուշտակաւորը . . . արդեօք արեա՞ն նշան է։

— Դժբաղդաբար այո՛։

— Բայց ուսկի՞ց եկեր է այդ արիւնը։

— Սա դամբարանին մէջէն. նայեցէք արիւնին հետքը դռնէն ներս կ'երթայ։

— Ուրեմն, ոճիրը դրանը ներսի կողմը գործուած է։

— Այո՛, պարոն, եթէ դրանը պղինձը թափանցիկ ըլլար, պիտի տեսնէինք թէ կնոջ մը դիակը փռուած է քարին վրայ։

Մուշտակաւոր մարդը նոր սարսուռ մ'զգաց։ Ջղային կծկում մ'երեսը կնճռեց։

Ցօնքերն արտեւանունքներուն վրայ իջան եւ շրթունքը դողալ սկսան։

Այս խոր վրդովման նշաններն ոչ ոք նշմարեց։

Ունեցած երկիւղն ու տագնապը բաւական էին անոր սրտայուզութիւնը մեկնելու։

— Կնոջ մը դիա՛կ, գոչեց անծանօթը, շատ զարմանալի եւ միանգամայն սոսկալի բան է։

— Այո՛, պարոն, թէ՛ զարմանալի եւ թէ՛ սոսկալի է. . անլուծանելի հանելուկ մը։

Քայլերոլ խօսքին մէջ մնաց։

— Անլուծելի՜ . . . չեմ կարծեր . . ոչ, ես չեմ կարծեր որ այդպէս ըլլի, պարոն պահակապետ։

— Բացատրեցէք, ի՞նչ ըսել կ'ուզէք։

— 15 —

— Նախ՝ պէտք է յիշել թէ այս դամբարան ո՞ր գերդաստանին է. չէ՞ք գիտեր։

Պահակապետը դամբարանին ճակատը նայեցաւ։

Արձանագրութիւն մը չկար հոն։

Միայն զինանշան մը կար կոմսի թագով։

Հիմայ չեմ կարող ըսել թէ ո՛ր գերդաստանին կը վերաբերի այս դամբարան. . . ։ Բայց նայեցէք թուահամարն որպէս զի վերջը կարենամ գտնել։

Պահակ մը դամբարանին բոլորտիքը դարձաւ, եւ քարի մէջ փորուած թիւ մը, թուական մը եւ երեք բառ կարդալէ յետոյ, քովերնին եկաւ։

— Ըսէ նայինք, գոչեց պահակապետը։

Թիւ ինը հազար վեց հարիւր տասը առ 1853 յունվար 15 մշտնջենաւոր հողը ծնուած, պատասխանեց։

— Ձեր յուշատետրին վրայ նշանակեցէք այդ ծանօթութիւնները. քիչ ատենէն պէտք պիտի ունենանք ատոնց։

— Նշանակեցի։

Ճիշդ այս պահուն, պահակն երկու սպասաւորներու հետ պատգարակը շալկած՝ եւ ոստիկանութեան տեսուչն երեք ոստիկաններով դամբարանին քով հասան։

Մուշտակաւորը, վերջի եկողները տեսնելուն պէս, փեղոյրը աղէկ մ'աչքերուն վրայ իջուց եւ անզգալի կերպով հեռացաւ անոնց քովէն, որք ամենեւին կարեւորութիւն չէին տար անոր։

Նոյն միջոցին միւս ճամբէն ալ պահակի մը